

Előszó

A kötet három, két királyi és egy királynéi – hosszabb-rövidebb – számadás szövegét adja közre. Míg a Mária királynéhoz köthető jegyzék eddig nem,¹ addig a királyi számadáskönyvek szövege korábban már nyomtatásban napvilágot látott: az 1525. évi jegyzéket Fraknói Vilmos közölte 1877-ben,² míg az 1526. évi töredéket Johann Christian von Engel 1809-ben.³ Adataikat megjelenésük után bőven kiaknázták: Fraknói Vilmos már 1878-ban „történeti rajzot” közölt II. Lajos király udvaráról a számadáskönyvek és a különböző követjelentések alapján,⁴ a 20. század elején pedig hasonló szellemben és szerkezetben Főgel József írt Gorove-díjjal kitüntetett pályamunkát ugyanarról.⁵ A század végén Kubinyi András több munkájában, sok szempontra kiterjedően elemezte a jegyzékeket.⁶ A forrásokat használó szerzők nevei még hosszan sorolhatók lennének, de e munkának nem célja historiográfiai áttekintést adni azokról, akik valamilyen formában forgatták a számadáskönyveket. Lényegesebb kérdés ugyanis az előbbieknél a kiadások megbízhatósága. Noha már Kubinyi András jelezte, hogy a számadások nyomtatott verziója számos hibát tartalmaz és ideje lenne elkészíteni azok újabb kiadását, sőt az Engel-féle, hibáktól hemzseggő kiadás helyett inkább a kéziratot hivatkozta, erre mindeddig nem került sor. A jelen munka megvalósítását a 2020. december 1-jén „A magyar királyi udvar személyi összetétele a Mátyás- és a Jagelló-korban (1458–1526). Életrajzi lexikon”⁷ címmel elindult pályázat tette elodázhatatlanná, és megvalósítása is ennek keretében történt.

A jegyzékek rövid leírását, majd a szövegkiadás módszertanának ismertetését követően a kötetben elsőként a két, királyi kiadásokról készített számadáskönyv található. Az 1525. évi, teljesnek mondható kötet Turzó Elek második kincstartóságát (1524. dec. 26. – 1525. júl. 16.) fedi le,⁸ a második, az 1526. évi azonban csak egy töredék (füzet), de ugyancsak Turzó, ezúttal harmadik (1526. máj. 8. – aug. 15.)⁹ kincstartóságához kapcsolódik. A kiadásban ezek minden egyes önálló bejegyzését külön sorszámmal láttam el. Bár a két forrást elkülönítettem egymástól, tételeiket folytatólagosan sorsámoztam: ennek egyik indoka éppen a fentiekben írtak, hiszen mindkettő Turzó Elek kincstartóságához kötődik, a másik pedig a könnyebb kezelhetőség. Ezeket követi egy konkordancia, amely a sorszámmal jelölt tételek eredeti forráson belüli elhelyezkedését adja meg a fóliószámok feltüntetésé-

¹ Említette Kubinyi: A királyi udvar élete 310.

² Fraknói: Számadáskönyv. – A Jajca várára vonatkozó részeket közölték a forráskiadványban is (Jajca oklt. 310–324.).

³ Engel: Fragmentum. – A Jajca várára vonatkozó részeket közölték a forráskiadványban is (Jajca oklt. 346–3351.).

⁴ Fraknói: II. Lajos és udvara.

⁵ Főgel: II. Lajos.

⁶ Kubinyi: A királyi udvar élete; Uő: A királyi udvar kormányzati szerepe; Uő: A királyi udvar.

⁷ NKFI K 134690. sz.

⁸ Arch. 1458–1526. I. 134.

⁹ Uo. 135.

vel. Végül a királyné 1524. és 1527. közötti kiadásairól és bevételeiről ismeretlen céllal összeállított jegyzék szövege szerepel. A kötetet a rövidítésjegyzék, a személy- és hely-, továbbá tárgymutató zárja le.

A számadásokról mint történeti forrásokról – röviden

A kötet nem vállalkozik a források elemzésére (és nem is feladata), de egy-két dolgot érdemes – a további kutatásokat elősegítendő – megemlíteni. Mindkét királyi számadás ma ismert szövege egyértelműen tisztázat. Egyfelől ezt bizonyítja, hogy javítás – mint alább még látni fogjuk – gyakorlatilag nem található bennük. Másfelől több olyan utalás fedezhető fel, amelyek ezt bizonyítják: az összeállításkor felhasználták a borok bevételi és kiadási regisztrumát (*introitus et exitus in registro vinorum continetur*),¹⁰ valamint a kereskedőktől vásárolt termékekre kiadott összegek (tartozások) jegyzékét (*pro rebus . . . ad facta regie maiestatis in credentiam levatis, prout in registro mercatorum habetur*).¹¹ Emellett azonban fontos felhívni a figyelmet arra, hogy a közölt források – ellentétben az 1494–1495. évi kincstartói számadáskönyvvél¹² – csak a kiadásokat közlik: az 1525. év mintegy fél évének, illetve az 1526. év öt hetének a királyi kincstartó, Turzó Elek által a királyi udvar kiadásaira kifizetett összegeit tartalmazzák, bevételekről egy szó sem esik bennük. Ugyancsak hiányoznak a Mária királyné udvartartására kifizetett összegek, csak néhány királynéi „alkalmazott” számára találunk kiutalásokat: így például a királyné alamiznasztójának adtak pénzt gyertyák vásárlására – a királyi kápolna számára;¹³ egy-egy királynéi kamarás,¹⁴ asztalnok,¹⁵ pohárnok,¹⁶ komorna,¹⁷ lantos,¹⁸ dobos,¹⁹ tubás (trombitás)²⁰ és vadász²¹ kapott pénzt különféle címeken (például hazatérésre, szolgálatukért). Egyetlen esetben, 1525. június 13-án kapott közvetlenül egy nagyobb összeget (1836 forint) ismeretlen rendeltetéssel Mária királyné.²² Az előbb felsoroltakon túl van még néhány olyan kifizetés, amelyet királynéi embernek adtak, de azok minden esetben királyi megbízásra teljesített feladatokért részesültek bizonyos összegben (például a királyi ház javítására a királyné faktora, levél vitelére a királyné szervitora, kamarása).²³

A számadások kiadási összegeit minden esetben százdénáros számítási forintban adták meg, ugyanakkor egyértelmű, hogy a szövegben szereplő dénár alatt az

¹⁰ Lásd a számadáskönyv 113. tételét (továbbiakban: Szk.).

¹¹ Szk. 537., 689., 819., 1365–1367., 1387., 1390–1392., 1725., 1931.

¹² RPRH.

¹³ Szk. 121.

¹⁴ Szk. 1356.

¹⁵ Szk. 129.

¹⁶ Szk. 468., 964., 1250., 1670.

¹⁷ Szk. 897., 1371.

¹⁸ Szk. 178., 1959.

¹⁹ Szk. 1039.

²⁰ Szk. 1959.

²¹ Szk. 1911.

²² Szk. 2147.

²³ Például Szk. 881., 989., 1013., 2130., 2256.

új, az 1521. nyári pénzreform, azaz pénzrontás²⁴ utáni, később „rézpénznek” nevezett *nova monetá*ról van szó. Az 1525. évi számadáskönyvben jól nyomon követhető az aranyforint – számítási forint árfolyamának változása: február 2-án hat aranyforintot váltottak be, amelyért 12 számítási forintot, azaz valójában 1200 *nova monetá*t kaptak,²⁵ azaz 1:2 volt az árfolyam. Április 1-jén még ugyanez volt a számítási arány,²⁶ de nyolc nappal később, április 9-én már egy aranyforintot 2 számítási forinton felül még 15 dénárral vették egyenértékűnek,²⁷ ugyanígy április 11-én is.²⁸ Másfél hónap múlva, május 25-én viszont az egy aranyat két és fél számítási forintként határozták meg.²⁹ A hátralévő időszakból már csak erre az arányra maradtak adatok.³⁰ Mindez azt jelenti, hogy az 1:2 arányból előbb 1:2,15, majd 1:2,5 lett. Az 1526. évi füzetben és a királynéi számadásban nincsen aranyforint váltására utaló bejegyzés. Ugyanakkor az 1526. évi számadáskönyv minden tétele esetében a kiadási összegeket „rézpénzben” jegyezték fel, de a tételek végén lévő összesítésben az árfolyamnak (1:2) és az 1525. június 24. és július 6. között tartott hatvani országgyűlés döntésének, illetve a király 1525. augusztus 24-e előtti rendeletének megfelelően³¹ felezték, és így a végösszeg a százdénáros számítási forintnak felel meg.

A források

Az 1525. évi királyi számadáskönyv

A 236 levélből álló, az Országos Széchényi Könyvtárban Cod. Lat. 394. jellel ellátott kódex³² Turzó Elek kincstartó második hivatalviselése alatt, 1524. december 26-a és 1525. július 16-a között, a királyi kincstár kiadásairól készített számadást tartalmazza.³³ A kéziratot egyszerű barna bőrkötés védi, az elülső kötetablóra a régi kötés maradványait dolgozták rá, továbbá a korabeli, az írnok által feltehetően a számadáskönyv „borítójára” írt lapból kivágott szöveget ragasztották (*1525 expensarum...*), mellette balról újkori nyomtatott papírcédula és rajta kézírással a kötet régi, múzeumi jelzete: Cod. Lat. medii aevi Musaei Nat. Hung. Nr. 394. A számadáskönyv öt füzetből áll (lásd lentebb), az egyes levelek mind az öt füzetben nagyjából 29,6 × 44,4 cm nagyságúak, a vízjelek azonban különböznek. A füzeteket úgy alakították ki, hogy előbb félbehajtották a papírt, majd egymásba tették (tehát az első levél a 2r–v és 45r–v, a legbelső levél a 23r–v és 24r–v ol-

²⁴ Gyöngyössy: Magyar pénztörténet; Uő: Moneta Nova.

²⁵ Szk. 206.

²⁶ Szk. 830.

²⁷ Szk. 934.

²⁸ Szk. 951.

²⁹ Szk. 1381.

³⁰ Szk. 1464. (1525. jún. 4.), 1495. (jún. 6.) és 1710–1711. (jún. 22.).

³¹ Kronológia II. 683.

³² Fényképmásolata a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár Diplomatikai Fényképgyűjteményében 252 489. számon található.

³³ Vö. Bartoniek: Codices 358–359.

dalakat tartalmazza) és összefűzték. Az első füzetben (2r–45v) háromféle vízjelet találunk: egy kétkarú mérleg körben serpenyővel, a kör felett kisebb körök tetején csillaggal (1. szám),³⁴ egy körben horgony (2. szám)³⁵ és egy cakkos keretben egy kétkarú mérleg, felette kis kör tetején csillaggal (3. szám).³⁶ A második füzetben (46r–91v) egyféle vízjel van, mégpedig a fentebbi 3. számú.³⁷ A harmadik füzetben (92r–145v) kétféle vízjel váltja egymást: az egyik az előbbi 3. számú,³⁸ a másik egy kör nélküli horgony, amelynek tetején egy félköríves téglalap és felette egy háromba vágott kör (4. szám) található.³⁹ A negyedik füzetben (146r–189v) szintén kétféle vízjel fordul elő: az egyik a 2. számú,⁴⁰ a másik pedig a 4. számú.⁴¹ Végül az ötödik füzetben (190r–236v, amelynek 228r–236v fóliói üres lapokat tartalmaznak) háromféle vízjel van: a 3. számú,⁴² a 4. számú,⁴³ valamint az 1. számú.⁴⁴

A kötet háromféle számozást tartalmaz: a legkorábbi, talán a 19. században tollal írt oldalszámozás a kódex 2. levél rektóján kezdődik és az 51. levél rektójáig tart (1–99). A második, a 20. században grafitceruzával írt számozás a 222. levél verzóján kezdődik 440-es számmal és a 227. levél verzójáig tart (450). A harmadik, szintén a 20. századból származó számozás pecsételővel készült és a kötet elejétől a végéig tart (fol. 1r–236v), az utóbb, a kódex bekötésekor előzékként hozzákötött levelek nincsenek beszámozva. A kiadás során e nyomtatott számokat vettem figyelembe.

A korabeli kötet első oldalán (fol. 1r) 19. századi kézzel szerepel a kötet utólagosan adott címe (a szöveg felett pecsételővel a 236-os szám áll, a bal felső sarkában pedig grafitceruzával a 908. Fol. Lat. jelzet szerepel), majd a kiadások lejegyzése a 2. fólió rektóján indul. Az utólagosan hozzákötött védőborítás verzó oldalán az előbbi kézzel szintén szerepel a kötet címe (*Liber rationum seu erogationum sub regimine Ludovici secundi regis Hungariae de anno 1525. conscriptus, sub Stephano Majláth dispensatore regiae majestatis, per quem etiam conscriptus fuisse traditur*). Felette különböző kezekkel grafitceruzás jelzetek: bal szélén: 908 Fol. Lat.; alatta: Cod. lat. med. aeui 394.; középen felül: FM1/4167. A bal alsó sarokban: p. 450.

A kötet írástükre változó nagyságú, vakvonalazást nem találni benne, általában az oldal tetején kezdődik, de az alja a bejegyzések számától és hosszától függően változik, átlagosan 15 sort tartalmaz.

³⁴ Fol. 4r, 10r, 16r, 17r, 21r, 22r, 23r, 34r, 35r, 36r, 39r, 40r, 41r, 42r. – Képét vö. HDM (II.) 1196. M3b.

³⁵ Fol. 14r, 28r, 44r, 45r. – Képét lásd DMVA 12 129. sz.

³⁶ Fol. 20r, 29r, 32r, 38r. – Képét lásd HDM (II.) 1198. M8; leírását uo. 1183.

³⁷ Fol. 47r, 48r, 50r, 54r, 55r, 57r, 58r, 59r, 60r, 63r, 65r, 67r, 69r, 71r, 73r, 75r, 76r, 81r, 84r, 85r, 86r, 88r, 91r. – Képét lásd HDM (II.) 1198. M8; leírását uo. 1183.

³⁸ Fol. 92r, 96r, 98r, 100r, 102r, 106r, 109r, 110r, 111r, 116r, 117r, 119r, 122r, 129r, 130r, 132r, 133r, 134r, 136r, 138r, 140r, 142r, 143r. – Képét lásd HDM (II.) 1198. M8; leírását uo. 1183.

³⁹ Fol. 112r, 113r, 114r. – Képét vö. HDM (II.) 1192. H1/H2.

⁴⁰ Fol. 147r, 148r, 150r, 151r, 153r, 154r, 157r, 163r, 164r, 165r, 167r, 169r, 173r, 175r, 176r, 177r, 179r, 183r, 186r, 189r.

⁴¹ Fol. 174r, 180r.

⁴² Fol. 190r, 191r, 192r, 193r, 194r, 195r, 196r, 201r, 202r, 204r, 206r, 210r, 211r, 212r, 216r, 217r, 218r, 220r, 222r, 225r, 226r, 236r.

⁴³ Fol. 198r.

⁴⁴ Fol. 228r.

A számadáskönyv tisztázat, egyetlen kéz írása, nagyon kevés elírás, hiba, illetve javítás található benne. Feltehetően több regisztrum összesítése révén keletkezett (lásd erre a fentebb írtakat). Az írnok kiléte egyelőre nem határozható meg.⁴⁵ A kötetben öt helyen két másik kéz is kiegészítést tett a szöveghez (ez talán az ellenőrzésre utal): az egyik a 11. és 12. tételek végére – valószínűleg feleslegesen – beírta az „et faciunt” szavakat, az 55. tételben a „Posonium” szót, a 859. tételben a „pro expensis dedi” szavakat. A másik kéz, amelyet Fraknói Vilmos és nyomában mi is Turzó Elek kincstartó kézírásával azonosítunk,⁴⁶ az 1381. tételben fűzött megjegyzést a szöveghez.

Az 1526. évi királyi számadáskönyv

A 24 – félbehajtott – levélből álló, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára Diplomatikai Levéltárában 24 405. számmal ellátott füzet (régi jelzete: Kincstári levéltárból [E], Magyar Kamara Archívuma, Acta publica 38-65.) a Turzó Elek kincstartó harmadik hivatalviselése alatt,⁴⁷ 1526. május 23-a és július 1-je között, a királyi kincstár kiadásairól készített számadást tartalmazza. A füzetnek fennmaradt egy 1768. évi másolata is.⁴⁸

A füzet borítóján a számadáskönyvet író kezével: *primus ternus expensarum*, felette egykorú kézzel: N 13^a; alatta későbbi kézzel, fejjel lefelé: 1526; alatta újkori kézzel grafitlalt: Publ. 1526. A borító alsó részén középen 18. századi kézzel: *curiosa*; a jobb alsó sarokban grafitlalt: 1526. Maj. 23 – Jul 1.; alatta újkori levéltári jelzet: Fasc. 38, N. 65. A füzet hátsó borítóján különböző kezekkel újkori feljegyzések, egyrészt piros színű postairónnal egy jelzetszerű szám: 267/XXXXVI, másrészt grafitlalt a forrás kiadási helye: Engel, Monumenta Ungrica 185 skk. II., illetve alatta szintén e kézzel az oldalak száma: I. (I+1–96).

Az egyes levelek mérete 30 × 44/45 cm, minden levélen található vízjel,⁴⁹ amely minden esetben cakkos keretben egy kétkarú mérleg, felette kis kör tetején csillaggal.⁵⁰ A füzetet úgy alakították ki, hogy előbb félbehajtották a papírt, majd egymásba tették (tehát az első levél az 1r–v és 48r–v, a legbelső, 24. levél a 24r–v és 25r–v oldalakat tartalmazza) és összefűzték.

A füzet kétféle számozást tartalmaz: a jobb felső sarokban egy fóliószámozás grafitlalt és az oldal aljának közepén egy későbbi oldalszámozás, szintén grafitlalt.

A füzet írástükre egyenletes nagyságú, vakvonalazást nem találni benne, általában az oldal tetején kezdődik, de az alja a bejegyzések számától és hosszától függően változik, átlagosan 20 sort tartalmaz. A füzet, hasonlóképpen az 1525. évi jegyzék-

⁴⁵ Ugyanez az írnok írta például Turzó Elek kincstartó több 1525. évi oklevelét: MNL OL DL 68 551., 104 456.

⁴⁶ Vö. az MNL OL DL 24 227. és a DF 280 775. szövegképeivel.

⁴⁷ Arch. 1458–1526. I. 135.

⁴⁸ Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Wien, Handschriftenabteilung, Handschriften Weiß, Weiß156. p. 261–304. (MNL OL DF 258 543.).

⁴⁹ Fol. 1r, 3r, 4r, 9r, 11r, 12r, 13r, 14r, 15r, 17r, 19r, 20r, 21r, 25r, 26r, 27r, 31r, 33r, 39r, 41r, 42r, 43r, 44r, 47r.

⁵⁰ Képét lásd HDM (II.) 1198. M8; leírását uo. 1183.

hez, tisztázat, egyetlen kéz írása, nagyon kevés elírás, hiba, illetve javítás található benne. Az írnok kiléte egyelőre nem határozható meg, de szinte teljesen bizonyos, hogy ugyanaz, aki az 1525. évet is letisztázta. Az összegzések mindig a rektón vannak, kivéve az utolsó főlíon, amikor a verzó oldalon áll.

A királyi számadáskönyvek szövegkiadása

A kötet elkészítésekor majdnem minden tekintetben figyelembe vettem és alkalmaztam az 1494–1495. évi királyi számadáskönyv Neumann Tibor által készített szövegkiadási elveit.⁵¹ Így ragaszkodtam az egyes oldalak eredeti elrendezéséhez, de a szövegben a főlíószámozást nem jelöltem, ez a kötet végén található konkordanciában kapott helyet, ahonnan könnyen visszakereshető, hogy mely bejegyzések melyik lapon találhatók. Ugyanakkor minden egyes különálló bejegyzés sorszámot kapott, ez a lap bal szélén található. A bejegyzésekhez (tétélekhez) tartozó összegek a lap jobb szélén állnak. Az eredeti szövegben található napi dátumokat, mivel azokat – ellentétben az 1494–1495. évi számadáskönyvvel – a keresztény naptár ünnepei szerint keltezték, az adott előfordulási helyüknél oldottam fel zárójelben és a dátumot dőlten szedve: (*márc. 28.*); a további szövegközi dátumok feloldását azonban jegyzetbe tettem. A másik változtatás az eredetihez képest, hogy az előbb idézett kiadás mintájára és az egyszerűbb kezelhetőség miatt is a számadáskönyvben mindenhol római számmal megadott forint- és dénárösszegeket átírtam arab számokra. Mivel a kötetben minden esetben számítási forint szerepel, amely egyenlő 100 dénárral, ezért a dénárban megadott összegeket is elhagyva, a megjelölést forintban adtam meg (*fl. 10, den. 72 = fl. 10,72 vagy den. 25 = fl. 0,25*). Ugyancsak jelzés nélkül oldottam fel a számadáskönyvben az egyes, százaz és ezres helyi értékeknél egyaránt használt, áthúzott szárú római I-essel (I) jelölt „feles számjegyet” (*fl. I helyett fl. 0,5 vagy fl. II^c helyett fl. 150*). Az 1525. évi jegyzék kiadásában Fraknói Vilmos – az 1526. évben Johann Christian Engel három alkalommal – ezeket nem vette figyelembe és minden esetben I-nek írta át.⁵² A szövegközi római számokat azonban meghagytam eredeti alakjukban.

Az egyes oldalakon lévő bejegyzések összegeit a számadáskönyvek másolója minden második oldalon (azaz az egyes főlíók rektóin) összegezte az utolsó bejegyzés alatt középen, ezek a kiadásban az összegek oszlopban vonallal elválasztva szerepelnek, de külön sorszámot nem kaptak. E „rendben” az 1525. évi számadásban négy kivétel van: a 45., 91., 145. és 189. levelek verzóján nemcsak az adott oldalon szereplő kiadások összegzése található meg, hanem az oldalakon alul a kö-

⁵¹ RPRH 42–45.

⁵² A tétélek listája a következő: 1525: Szk. 97., 130., 144., 149–150. között, 212., 225., 227., 244., 253–254. között, 255., 258., 267., 270–271. között, 272., 274., 292., 295., 378., 414., 446., 462., 493., 510., 511., 525., 526., 537., 557., 558., 566., 581., 588., 593., 680., 691., 694., 704., 741., 747., 794., 799., 831., 866., 867., 869., 875., 928., 959., 1003., 1004., 1041., 1118., 1152., 1156., 1158., 1173., 1177–1178. között, 1207., 1219., 1245., 1261., 1276., 1302., 1316., 1326., 1328., 1365., 1379., 1409., 1410., 1459., 1460., 1462., 1464., 1517., 1532., 1534., 1552., 1587., 1588., 1652., 1657., 1658., 1710., 1725., 1750., 1756., 1759., 1816., 1817., 1820., 1834., 1858., 1871., 1875., 1931. – 1526: Szk. 1975–1976., 1998.

tésnél újkori kézzel egy-egy tízezres nagyságrendű szám is található. E „megtörések” egyértelműen a füzethatárokat jelölik (többé-kevésbé azonos fóliótávolságokra is vannak: 45, 45, 53, 43, 46). (Mivel az 1526. évi „kötet” csupán egy füzet, abban csak a végén találunk összegzést, ebben a „summa” szövegét [2401. tétel] ugyanaz a kéz írta előbb egy külön papírcédulára, amelyet két vörös színű, kör alakú viasszal ragasztottak az oldalon szereplő tételek összeadása alá.) Összeadva az előtte lévő oldalakon szereplő összegeket, egyértelmű, hogy ezek az egyes füzetekben szereplő tételek összegei, hiszen szinte dénárra pontosan azokat a számokat adják ki, amelyek az adott füzetben szerepelnek (lásd az 1. táblázatot). E számokat, amelyeknek az utolsó beírt fólión (227v) szereplő végösszege megegyezik a Fraknoi Vilmos által a kiadás előszavában írt számmal,⁵³ talán még a füzetek egybekötése előtt írta rá valaki, mivel a füzetek bekötése után már ez nehézkesebb lett volna. Mindenesetre a szóban forgó összesítéseket, mivel Fraknoi már így használta a forrást,⁵⁴ még a számadáskönyv 1877. évi kiadása előtt írta rá valaki, ez előtt került sor bekötésére is.

1. táblázat. Az 1525. évi számadáskönyv egyes füzetei

Füzet	Fóliaszám	Tételek száma	Kézirati összeg a füzet végén	A lapalji összegek összeadásával	A javított lapalji összegek összeadásával
1	1r–45v	1–387	39 904,35	39 903,85	39 904,85
2	46r–91v	388–771	30 670,175	30 770,275	30 771,275
3	92r–145v	772–1231	44 158,3	44 058,82	44 057,62
4	146r–189v	1232–1635	16 486	16 486,96	16 786,96
5	190r–227v	1636–1932	38 060,77	38 060,075	38 036,075
	227v (summa)	–	169 279,595	169 279,98	169 556,78

A számadáskönyv és a füzet tisztázati jellegéből adódóan meglehetősen kevés *filológiai javításra* és *normalizálásra* volt szükség. Az utóbbiak esetében a szövegben a magánhangzó előtt álló *-ci* szótagnál következetesen a *-ti* alakot használtam. Az *u* hangértékű *w* betűket nem javítottam, mivel a család-, település-, folyó- és megye-neveken kívül csupán két szóban (*hwzaro*, *swbycza*) szerepel. Cseréltem a *w* betűt *v* betűre négy szóban (*ewangelica*,⁵⁵ *ewangelista*,⁵⁶ *wadi*,⁵⁷ *wesperas*⁵⁸). Az *u* hangértékű szókezdő *v* és *w* betűket a keresztnevekben (például *Vrbanus*, *Wldaricus*) kiejtés

⁵³ „A számadási könyvben foglalt kiadásoknak főösszege 169 180 forint és 38 dénárba megy” – Fraknoi: Számadáskönyv 48. 1. jegyzet.

⁵⁴ „A nagy negyedréti 450 lapra terjedő, egykorú préselt-bőrkötésű papír-codex...” – Fraknoi: Számadáskönyv 47.

⁵⁵ Szk. 939., 948., 1361.

⁵⁶ Szk. 1109., 1121., 1125., 1127.

⁵⁷ Szk. 2189.

⁵⁸ Szk. 1026., 1161., 1471., 1580., 1603., 1797.

szerint írtam át (*Urbanus, Uldaricus*). Az egyetemi fokozat jelölésére szolgáló latin *doctor* szó ugyan többször is előfordul, de csak Brodarics István esetében ragozták (386–387. tételek), a többi hat esetben viszont nem (633., 857., 983., 1779., 1838. tételek), mivel ezeket „családnévként” használták, ezért meghagytam az eredetiben szereplő alakban. Érdekesség, hogy az írnok az 1525. évi jegyzékben, noha a János keresztnévet mindig *Ioannes*ként írta le, két alkalommal *Iohannest* írt (1274. és 1846. tételek), hasonlóképpen egyetlen helyen a *Michael* név helyett a *Michaiel* szerepel (445. tétel), mindkettőt megjegyzés nélkül átírtam a többségben lévő alakra. Ugyanakkor az 1526. évi füzetben mindenütt *Iohannes* alak szerepel, ezért azt meghagytam eredeti alakjában. E füzetben az *in bona moneta per duas cupreas pro una bona* mondatrészt rövidítő *in bona moneta per duas* vagy *in bonis per duas* utolsó szava helyett sokszor írásképileg a *duos* szó olvasható, ezeket megjegyzés nélkül *duas* alakra írtam át.

Törekedtem arra, hogy a főszövegben csak nyelvtanilag és tartalmilag helyes mondatok maradjanak, ahol esetleg tollban maradt egy szó, azt zárójelben pótoltam,⁵⁹ de külön nem jelöltem. A hibásan ragozott latin szavakat azonban javítottam és jegyzetben jeleztem, az írnok által egyidejűleg javított tételeket szintén megjegyzeteltem. Nem utaltam a szövegkiadási hibákra,⁶⁰ illetve, ha kimaradt egy-egy bejegyzés, oldal,⁶¹ vagy egy részlete.⁶² Az összeadásokban – tisztázat lévén – minimális hibát találni, ezeket a vonatkozó helyen, a számadáskönyvben szereplő összeghez tartozó jegyzetben tüntettem fel a „recte” szó után.

Mária királyné „számadása”

A mindössze egy papírlapból álló forrás a Révay család központi levéltárában maradt fenn, amelyet ma a Szlovák Nemzeti Levéltár őriz.⁶³ A jegyzéket, mivel egyetlen kéz írása az egész, biztosan utólag, de ismeretlen időpontban és céllal állították össze. A Révay család levéltárába talán a korábbi nádori titkár, majd ítélőmester, Révai Ferenc⁶⁴ révén kerülhetett.

A regisztrumban szereplő tételek a Mária királyné által kifizetett, illetve konyhája részére átadott összegeket és állatok számát sorolja fel. Az első bejegyzés évszáma (1521) biztosan téves, valószínűleg elírásról van szó az 1527. év helyett, mivel a tételben szereplő Magyi György egyéb adatok alapján az 1526. augusztus 29-i mo-

⁵⁹ Szk. 224. tételben a „peditum”, a 883. tételben az „oratoris” és az 1895. tételben a „maiestas” szavak.

⁶⁰ Például az Szk. 59. tételben álló „peditum” helyett a kiadásban (Fraknói: Számadáskönyv 55.) „equitum” áll, a 292. tételben álló „latitantium” helyett a kiadásban (Uo. 77.) „cantantium” alakban szerepel.

⁶¹ Szk. 622. és 625. (Fraknói: Számadáskönyv 107.), 801. (Uo. 123.), 807. (Uo. 124.), 980. (Uo. 141.), 1249. (Uo. 168.), 1420. (Uo. 184.) és 1461. tétel (Uo. 188.); Szk. 1941. (Engel: Fragmentum 188.), 2080–2084. (Uo. 204.), 2099–2013. (Uo. 205.), 2127. tétel (Uo. 208.).

⁶² Szk. 2088. tételben (Engel: Fragmentum 204.) a kurzivált rész hiányzik: „Eodem die spectabili et magnifico domino Stephano de Bathor regni Hungarie palatino ad rationem sallarii sui medio Andree Swanczar servitoris sui dati sunt in moneta cuprea floreni ducenti, qui in bona moneta faciunt.”

⁶³ Slovenský národný archív, Rod Révai, Spoločný archív (Révay család központi levéltára), Acta Publica 1-2. (MNL OL DF 260 567.).

⁶⁴ Arch. 1458–1526. I. 83.

hácsi csatában esett fogságba. Ezt a hibás dátumú tételt egy 1524. évi, majd kilenc 1525. évi és egy 1527. évi bejegyzés követ. A jegyzék tételeit a két királyi számadásnál leírt elvek szerint közlöm. Az 1–8. tételek az első, a 9–14. tételek a 2. oldalon vannak. A mutatókban a jegyzék tételei M betűvel (= Mária) és sorszámmal szerepelnek (pl. M12).

* * *

A kötet a szerző munkahelyén, a HUN-REN–Magyar Nemzeti Levéltár–Szegedi Tudományegyetem Magyar Medievisztikai Kutatócsoportjában készült, a kiadását a „Gazdasági erőforrások kiaknázása: utak és csomópontok a középkori Magyar Királyság történetében” című, NKFIH által támogatott (TKP2021-NKTA-15) projekt tette lehetővé.

Budapest, 2025. május 19.

A szerző